

Зміст

<i>Частина I</i>	
Аберфан	9
<i>Частина II</i>	
Кембриджський хор	59
<i>Частина III</i>	
Сімейне ремесло	171
<i>Частина IV</i>	
Пірс, Опівнічний хор	271
<i>Частина V</i>	
Аберфан	321
<i>Подяки</i>	365

Жовтень, 1966 рік

Учора у Вельсі сталося щось жахливе, але у Вільяма випускний, тож хлопчині не до того. Він закінчив Темзький коледж бальзамування з небувалим успіхом. І сьогодні ввечері в Ноттінгемі проходить щорічна урочиста подія Мідлендської філії Британського інституту бальзамувальників — бал-бенкет із привілеями для дам*. Як винагороду за досягнення дядько Роберт купив Вільямові парадний костюм з метеликом на його перший світський захід. Почувши від дядька, що ректор Девід Меллінг має подбати, щоб хлопця не обділили увагою, дев'ятнадцятирічний Вільям не так зрадів, як спіймав мандраж.

Це вперше Вільям ночуватиме в готелі — «Лейс маркет» за вісімдесят кілометрів від їхнього дому в Бірмінгемі — разом із дядьком Робертом і його діловим партнером Говардом. За одним столом із ними сидить сім'я Страудів — власників похоронного бюро із Солігалла, а зліва біля Вільяма — його єдина тут ровесниця Глорія Фінч, теж із родини похоронників, у яких Вільям жив цілий рік, поки навчався в коледжі в Стéпні. Граційна Глорія, у яку Вільям закохався ще рік тому після першої ж їхньої розмови: вони пили какао на затишній кухні Фінчів, поки батьки дивилися телевізор у вітальні. Сьогодні на дівчині обтисла чорна сукня з паетками, через яку все її тіло ніби підморгує Вільяму.

Дядько Роберт не перебільшив, охрестивши цю подію «шиком». Яскраві, стягнуті сукнями силуети жінок із блиском

---

* Щоб заохочувати присутність жінок, на деяких заходах надавалися привілеї, як-от безплатний вхід, знижка на квиток чи меню. Тут і далі прим. пер.

коштовностей на шиях, зап'ястях та пальцях пломеніють на тлі одноманітних чорно-білих чоловічих постатей — хоча запонки Говарда теж виблискують. Говард обожнює світські заходи. Вишукані прийоми — то його. Це він допоміг дібрати костюм і метелик для Вільяма й навіть показав, як зав'язувати таку краватку: ставши трохи позаду, Говард час від часу торкався своєю широкою щогою Вільямового обличчя — й обидва похихикували від лоскоту.

Вільям роздивляється високу стелю бальної зали. Переплетіння рожевих і білих візерунків звиваються по альковах. Важкі скляні люстри владно нависають над столами величезними краплями, скидаючи донизу нитки діамантів. По обидва боки від Вільямової тарілки стільки ножів і виделок — удома в шухляді всіх столових приборів, мабуть, назбирається менше. Правило таке: рухайся від краю досередини. Він розгортає білу лляну серветку й кладе собі на коліна — напрочуд цупка. Ніж важкий.

Давно Вільям не бачив так пишно накритих столів і вишукано вбраного панства. Восстанне — коли, будши хористом у Кембриджі, співав на традиційних офіційних обідах чи разових урочистих заходах. Він швидко відганяє спогади, але таки встигає підмітити різницю. Хоч Вільяму й було тоді лише десять, однак він розумів, що в ті часи гості за почесним столом не *прибували* — вони жили в такому середовищі, а шик для них — не привід для втіхи. Сьогодні ж відчувалися і хвилювання, і задоволення бальзамувальників, які заслужили цей розкішний вечір як нагороду за відданість вимогливій, але важливій праці — справі їхніх дідів, батьків, а для декого — може, й синів.

Прогорбатившись рік на заняттях, Вільям радий нарешті зайняти своє місце у світі, де ти стараєшся якомога краще виконувати важку, але почесну роботу й зазвичай майже не отримувеш нічого натомість, окрім хіба що власного задоволення. Зате інколи тобі дають можливість поплескати колегу по спині й пофрантіти.

Рибний суп солоний, але смачнющий, якщо їсти з апетитною булкою, яку Вільям щедро прикрасив завитками вершкового масла. Діставшись до дна, хлопець відхиляє миску від себе й добирає останні краплі ідеально округлою ложкою. Аж тут помічає, що Глорія стежить за ним. Її жваві зелені очі сяють теплом.

— Радий, що ти прийшла, — стиха промовляє юнак.

— Дякую, що покликав, — усміхаючись, вона затримує погляд — достатньо довго, щоби Вільям збагнув, що можна легенько притулитися ногою до її ніжки під столом.

Буженина з хрусткою скоринкою та яблучним соусом легко переміщається з тарілки в рот, а звідти — у шлунок. Вільям радий бачити, як дядечко Роберт захоплено тішиться вечору. Утім, за десертом хлопець помічає, як за почесним столом Девід Меллінг поплескує себе по нагрудній кишені, виймає звідти папірець, розгортає і втуплюється в нього поверх окулярів. Рулет із джемом розкручується в роті. Важкі столові прибори ковзають у руках.

Глорія зиркає на стіл для почесних гостей, а потім — знову на Вільяма й підморгує.

— Приготуйся до хвилинки слави, — шепоче вона, нахилившись так близько, що хлопець вловлює запах її парфумів і відчуває її подих на своєму вуху.

Вони вже жартома уявляли, як це буде. Глорія припустила, що на його честь заспівають *For He's a Jolly Good Fellow*^{*}, а Вільям — у відчайдушній спробі здатися смішним і невимушеним — висловив сподівання, що його поставлять на височезний п'єдестал і відбиватимуть поклони.

З настільної сигаретниці у формі чаші Говард дістає сигарету й запалює її. Глорія повторює за ним. Натомість Вільям — який досі вважає легені найціннішою частиною свого тіла, хоча вже років п'ять як не співає, — ніколи й на думці не мав запхати таке

---

^{*} *For He's a Jolly Good Fellow* («Бо він такий славний хлопець») — популярна пісня-вітання з нагоди значної події (як-от підвищення по службі, день народження, весілля та інше).

до рота. А проте є щось привабливе в сизуватих віночках диму, які звиваються бенкетною залюю, — ніби всі видихнули й розслабилися. Люди відкинулися на спинки стільців в очікуванні, поки з худорлявих срібних кавників наливають каву. Вільяму хочеться, щоб усе якнайшвидше скінчилося. Він помічає, як дядько Роберт кидає погляд на почесний стіл, а потім — на нього самого й злегка киває.

— Леді та джентльмени, надіюся, вам до вподоби сьогоднішній бенкет, — усміхається Девід Меллінг. — Та й у вас самих просто блискучий вигляд! — він загрозово розмахує папірцем:

— Це моя бальна книжечка. Дами, схоже, вам доведеться стати в чергу, тож наберіться терпіння.

Коли сміх стихає, містер Меллінг цілих вісім хвилин і десять секунд — Вільям засікав — пасталакає про незмінно високі стандарти інституту, благодійну діяльність і дедалі кращу міжнародну репутацію. Витерти б піт на потилиці, але Вільям стримується.

— А тепер, — відклавши папірець, ректор складає руки перед собою, — ближче до діла. У ремеслі, яке здебільшого вважається сімейним (хоч нині й не заведено тиснути на молодше покоління), таки приємно та радісно чути, коли юнак не тільки переймає естафету, а й здобуває золото.

Вигнувши брови, Глорія здивовано дивиться на Вільяма:

— Таки п'єдестал.

Дядько Роберт усміхається. А Вільяму перехоплює дух.

— Певен, що наш давній член — Роберт Лавері з «Лавері та сини» — цього тижня дуже пишається племінником.

Думка про те, що всі витріщилися на нього, раптом стає нестерпною. Вільямові кортить кинутися навтьоки. Але не можна — заради дядька Роберта. Не цього разу. Він мусить витиснути усмішку, вгамувати очі. Серце стукотить так сильно, що здається, якщо глянеш униз — побачиш, як воно проривається крізь сорочку.

— Цього тижня юний Вільям Лавері закінчив Темзький коледж бальзамування і став не тільки наймолодшим бальзамувальником у країні...

Вільям втуплює очі в підлогу. Треба підвестися? Помахати? Вклонитися? Сказати щось? Раптом Девід Меллінг замовкає. Вільям розглядає хаотичні жовті й оранжеві завитки на килимі, шпичасту крихту хліба біля шпильки Глорії. Чому все затихло? Він силується підвести голову. Містер Меллінг читає записку, яку передав йому офіціант.

— Дякую, — каже ректор чоловікові, який виходить через високі двостулкові двері бальної зали.

Западає оглушлива тиша. Дядько Роберт хмуриться. Вуса Девіда Меллінга виблискують від світла люстри, поки він витріщається на рожевий папірець.

— Перепрошую, — ректор побіжно демонструє папірець. — Це телеграма від Джиммі Дойла з Північноірландської філії, і, боюся, вона нагально потребує уваги.

Вільям помічає, як дядько Роберт невдоволено вовтузиться на стільці.

— Отож, Вільяме Лавері, прийміть щирі вітання як перший студент, який отримав «відмінно» за всі види робіт: як практику, так і теорію, — веде далі містер Меллінг з приливом піднесення, спираючи телеграму на маленьку вазу перед собою. — Скупаймо його в оваціях.

Втупивши очі на свій кришталевий келих, Вільям усміхається і кілька разів киває головою. По лівій скроні сочиться піт. Глорія плескає юнака по коліну під столом.

— Очікуємо від вас великих звершень, Вільяме, — Меллінг на мить примовкає, а потім знову бере телеграму. — Та, на жаль, мусимо розглянути ще одне важливе питання. Воно стосується вчорашньої трагедії в Аберфані, про яку ви, безсумнівно, чули, — він зачитує вголос: — «Прошу довести до відома всіх членів інституту...» — Вільям помічає, як крізь набріолінений зачіс на голові Девіда Меллінга проблискують тоненькі смужки шкіри, — «...що в Аберфан терміново порібні бальзамувальники.

Везіть приладдя і труни. Поліція блокує в'їзди в село; пароль: «Саммерс»».

Ректор кладе телеграму й на мить затримує на ній погляд. До Вільяма долинає запах холодних вершків — заварний крем у його піалі.

— Джентльмени, тим, хто в змозі відгукнутися на цей заклик, пропоную випити чашку міцної кави й вирушити на поміч. Усі інші постараються насолодитися рештою вечора — за себе й за вас.

Вільям розуміє, що дядько не так уявляв собі хвилину слави племінника, але ця раптова зміна фокуса уваги дарує хлопцю полегшення, і він відчуває, як у грудях наростає рішучість.

— Я хочу поїхати, — заявляє юнак.

Судячи з обличчя, такого дядько Роберт не очікував.

— Вільяме, гадаю, їм потрібні натреновані люди, — він переводить погляд на Говарда. — І бажано хоча б із краплею досвіду в умовах катастроф.

— Там не сказано, — уточнює Вільям. Глорія спостерігає за ним.

— Може, краще мені поїхати? — питає дядько Роберт.

— Твоя спина не витримає, — відразу ж виносить вердикт Говард. — Не спавши в довгу дорогу, а що там далі — одному Богу відомо, — Говард киває на Вільяма, але не відводить погляду від дядька Роберта: — Хлопчина — чудовий бальзамувальник, та й здоровіший за нас із тобою. Дозволь йому.

— З усією повагою, — Вільям чує свій голос, — мені не потрібен дозвіл. Я їду.

Усі за столом витріщилися на нього: дядько Роберт, Говард, Страуди, Глорія, — але Вільяму байдуже.

— Молодець, хлопче, — містер Страуд плескає долонями по столу. — Це промовистіше за будь-які оцінки. Покажи їм, на що здатен!

Через пів години, закутавшись у зимове пальто, Вільям виходить на тротуар зі своїм дядьком. Юнак сяде за кермо й разом

зі ще двома бальзамувальниками вирушить додому в Бірмінгем, де вони перевдягнуться та наб'ють катафалки приладдям і трунами.

— Побаченого там уже не забудеш, — Роберт скося поглядає на Вільяма. На доброму обличчі дядька помітне занепокоєння. Він повертає голову й спрямовує погляд уперед. — Слухай, твоя мама недалеко від Аберфана, — Роберт пхає Вільяму в кишеню папірець. — Ти міг би навідатися до неї.

— Не можу, і ти це знаєш.

Як завжди, від згадки про неї кутики дядькових губ опускаються донизу. Він робить повільний вдих і зітхає:

— А *ти* знаєш, що я ніколи цього не схвалював і не схвалю.